Striden om nasjonal identitet i Sudan: ein arv frå kolonitida?

Borgarkrigen i Sudan har dei siste femti åra splitta landet i nord og sør. Er det då grensene som må gje tapt eller finns der ein mellomveg?

Anders Bjørkelo, f. 1947, professor i historie ved UIB, utgitt bl.a. *Prelude to the Mahdiyya. Peasants and Traders in the Shandi Region, 1821-1885*, Cambridge University Press, African Studies Series 62, Cambridge 1989.

TEKST: Anders Bjørkelo

I SUDAN HAR DET VORE stor semje om å halde på kolonigrensene. Problemet med den kulturelle diversiteten, blir det sagt, løyser ein ikkje med å dele opp landet etter etniske grenser. Det kan ein løyse – slik mange arabisk-talande muslimar i nord ser det – ved at stadig fleire i Sudan adopterer islam og arabisk språk, eller ved at ein – slik dei fleste i sør ser det – vedkjenner seg diversiteten, definerer ein sudansk identitet, og oppretter ein multikulturell sekulær stat. Dette er stridsspørsmål som i femti år har fyrt opp under ein borgarkrig som har splitta sudanesarane ytterligare, og som på sikt kanskje vil føre til ei oppdeling av landet.

Heather Sharkey peiker på at dette er ei vesentleg side ved den koloniale arven generelt. «The colony and the early nationalists bequeathed two incompatible legacies to the Sudan and to other African and Asian nation-states: fixed borders and the premise of monocultural national identity. In the absence of sufficient power to erase local diversity, one or the other must give way».¹ I Sudan er ein «monocultural national identity» langt unna og kan truleg ikkje verkeleggjerast i det heile. Er det då grensene som må gje tapt eller finns der ein mellomveg?

Dei fleste statane i Afrika er skapt av dei europeiske kolonimaktene frå slutten av 1800-talet og sjølv etter fleire tiår med sjølvstende ser vi tydelege spor etter kolonitida, både i positiv og negativ forstand. Dei nye statane har framleis mange problem å handskast med av politisk og økonomisk art, nokre av problema er av nyare dato, medan andre er heilt tydelege ein arv frå kolonitida. I Afrika høyrer ein ofte at alle vanskane ein har skuldast kolonitida og neo-imperialismen deretter. På mange felt, til dømes innan politikk og økonomi, er det ofte vanskeleg å skilje mellom det som synes å vere ein arv og det som er skapt av dei nye styresmaktene og eliten dei spring ut av.

Kolonimaktene delte Afrika mellom seg ved å dra vilkårlege grenseliner på Afrika-kartet. Såleis kunne nærskyldte folkegrupper bli skilde frå kvarandre, medan andre folkegrupper som historisk var fiendar, kunne bli samla saman i dei nye statane. Likeeins ser vi at folkegrupper, «stammar», og deira tradisjonelle leiarar blei favoriserte av koloniherrane og gjeve utdanning, leiarstillingar, og politiske verv, medan andre blei haldne på avstand. Dette ser ein mest tydeleg i dei britiske koloniane, og kanskje tydelegast i Sudan der indirekte styre, favorisering og manipulering av religiøse rørsler («sektar»), og ei varsam haldning til den veksande utdanna eliten, var med på å forme ein elite som ikkje makta å skape oppslutning om styringa av landet etter 1956. Dette skuldast også at kolonitida oppmuntra til etnisk diversitet og konkurrerande identitetar, med den arabisk-muslimske i spissen, utan noko samlande ideologisk bindemiddel. Grensene låg fast, men det blei gjort lite for at dei mange etniske gruppene inn-

afor grensene skulle kjenne seg som likeverdige borgarar av det same landet.

I denne artikkelen skal vi sjå nærmare på i kva grad borgarkrigen er eit uttrykk for striden rundt defineringa av ein nasjonal identitet i Sudan og i kva grad grunnlaget for denne striden er å finne i den koloniale arven.

Kolonierfaringa

Sudan var kolonisert to gonger, først av det ottomanske Egypt i perioden 1820–1885 og deretter av eit britisk-egyptisk styre i perioden 1898–1956. Den første perioden blir i Sudan referert til som «tyrkiyya», ettersom dei oppfatta koloniherrane som tyrkarar. Den andre perioden blir kalla kondominium-perioden etter det samstyret som England og Egypt oppretta. I mellomperioden, 1885–98, oppnådde Sudan sjølvstende ved at «tyrkarane» blei kasta ut av sudanesarane. Koloniarven må derfor søkjast heilt tilbake til 1820. På den tida eksisterte det ikkje noko Sudan. Europeanane kalla Nildalen enten «Nubia» eller til og med «Etiopia», medan egyptarane eller tyrkarane som sudanesarane kalla dei, snakka i førstninga om «Sinnar og tiliggande område». Sinnar var eit tradisjonelt kongedøme i Nildalen med hovudstaden ved Den blå Nilen. I vest var eit anna kongedøme som blei kalla Darfur, etter fur-folket som budde (og bur) der. Dette sultanatet klarte tyrkarane ikkje å erobre før i 1874. Den nordlege Nildalen, Sinnar og Blånilen sør til den etiopiske grensa, samt Kordofan vest for Kvitenilen, kom raskt under tyrkisk styre. Områda lenger sør, det moderne Sør-Sudan, kom berre gradvis under tyrkisk styre.

Khartoum blei grunnlagd i 1824 som ny hovudstad og ein general-guvernør tok sete

der. Provinsane fekk sine provinsguvernørar og lenger nedover i hierarkiet finn vi distrikt og subdistrikt med sine administrative leiarar. Den minste administrative eininga var landsbyen. Øvre og mellomste nivå var bemanna med tyrkarar frå Egypt og Det ottomanske riket, lenger nedover finn vi i aukande grad sudanesarar. Stammeleiarar, sjeikar, fekk halde fram i sine posisjonar så lenge dei var lojale mot dei nye styresmaktene.

Namnet «Sudan», som opphavleg blei brukt av arabarane om heile Sudan-beltet frå Raudehavet til Atlanteren i tydinga «bilad al-sudan», «dei svarte sitt land», tok til å bli brukt om dei samla provinsane for første gong i turkiyya-perioden. Provinsar blei også etablert i Sør-Sudan, med namn som framleis er i bruk, men regionen vart aldri så sterkt knytta til sentrum som dei nordlege Nildal-provinsane. Regionen i sør hadde i hundrevis av år vore jaktmark for slavejegarar frå nord og det nye tyrkisk-egyptiske styret organiserte ekspedisjonar sørover etter ordre frå Muhammad Ali Pasha, den ottomanske guvernøren i Egypt, som hadde behov for slavar til hæren sin. Faktisk var tilgang på slavar eitt av motiva bak okkupasjonen av Sudan. Sjølv om slavejakt og slavehandel blei forbudt i Sudan på 1860-talet, vart systemet aldri heilt knekt av den tyrkisk-egyptiske administrasjonen. På slutten av perioden blei europeiske guvernørar, til dømes Baker og Gordon, sett inn i sør med spesielt oppdrag å få slutt på slavehandelen. Dette skapte så stor misnøye blant dei arabisk-muslimske slavehandlarane (*jallaba*) og slaveeigarane at det utløyste eit omfattande opprør som starta i 1881, det såkalla mahdi-opprøret.

Britane okkuperte Egypt i 1882 og fekk

dermed ansvar for heile Nildalen, eit område som strakte seg frå Middelhavet til Ekvator. Dei fekk også ansvar for å stoppe mahdi-opprøret, noko dei gav opp. General Charles Gordon, som hadde vore provinsguvernør i Equatoria (1874–1876) og generalguvernør for heile Sudan (1877–1880), blei sendt til Khartoum i 1884 for å evakuere byen, men mens han var der blei Khartoum omringa av mahdi-styrkane. Khartoum fall i januar 1885 og Gordon blei drepent. Dermed kunne mahdi-staten opprettast med Omdurman som hovudstad.

Mahdi-opprøret var leia av Muhammad Ahmad, opphavleg frå Dongola i nord, som hevda å vere den lenge etterlengta mahdien, ein islamsk eskatologisk figur som varslar om endetida, og som skulle opprette ein rettferdig islamsk stat. Den nye islamske staten tok vare på store delar av den administrative strukturen, men innførde islamsk terminologi. Likeeins vart mahdi-staten tvungen til å behalde tenestemenn, ingeniører, bokhaldarar, osb. frå det gamle regimet.

Britane hadde i førstninga forståing for mahdi-opprøret. Det stadfesta fordomane deira mot egyptarane som eit folk som ikkje var i stand til å styre. På den andre sida såg dei at Egypt var økonomisk avhengig av kontroll over Nil-vatnet og at Sudan låg strategisk til ved Raudehavet. Britane byrja derfor tidleg å planlegge ei gjenerobring av Sudan, men det måtte skje i Egypt sitt namn: Britane ville hjelpe Egypt med å ta tilbake det som tilhørde dei! Kampanjen tok to år, 1896–1898, og enda med slaget ved Karari, nær Omdurman, hausten 1898. Året etter inngjekk Storbritannia og Egypt Condominium-avtala som regulerte samstyret deira over Sudan. Sudan blei såleis ikkje ein vanleg

koloni, og heller ikkje eit protektorat. Egyptarane såg på Sudan som ein evig egyptisk provins, medan britane i praksis såg på Sudan som ein vanleg koloni som ein gong i framtida skulle oppnå sjølvstende. Alle viktige stillingar var okkupert

I Sudan er ein «monocultural national identity» langt unna og kan truleg ikkje verkeleggjerast i det heile

av britar. Egyptarane fekk faktisk lite å seie i administrasjonen.

Det nye styret la under seg eit territorium som stort sett tilsvarte det tyrkisk-egyptiske området, med unnatak av egyptiske enklavar på den sørlege Raudehavsbysten. Då franskmennene i 1898 hevda at britane og egyptarane ikkje hadde noko rettmessig krav på Sør-Sudan, var britane førebudd på ein militær konflikt.

Condominiumstyret fekk etter den første verdskrigen eit mindre militært preg. Då blei fleire britiske sivilistar med universitetsutdanning rekruttert til «Sudan Political Service». Samtidig blei eit system med indirekte styre innført. Indirekte styre godkjente makta til stammeleiarar og gav dei meir autoritet og fleire oppgåver enn dei nokon gong hadde hatt. Dette for å halde nede talet på tenestemenn og soldatar, for å spare pengar, og for å knyte leiarar med naturleg autoritet til det nye styret.

Condominiumstyret adopterte mange trekk frå turkiyyastyret, men sjølsagt kom der nye element til, som til dømes moderne teknologi, kommunikasjonar, vegar og

jernbane, utdanning også for jenter, presse, politiske parti, helsevesen, osb. Igjen ser vi at det er folk frå den nordlege Nildalen som hevdar seg, tek utdanning, og inn-tek kolonibyråkratiet. På slutten av Condominium-perioden (1953) var der etablert sjølvstyre med eit parlament og ei regjering, og fleire politiske parti, men tida for å eksperimentere med parlamentarisk styre var nok altfor kort. Condominiumstyret varte fram til 1. januar 1956.

Prosessen fram mot sjølvstende vart truleg framskunda av striden mellom Egypt og England om Sudans framtidige status. Egypt hevda evige rettar i Sudan, at «Nildalens einskap» var noko som også sudanesarane lengta etter. Dei grupperingane i Sudan som langt på veg støtta noko slikt, fekk kalde føter på 50-talet og røysta for sjølvstende ikkje berre frå England, men også frå Egypt. Britane støtta opp under alle anti-egyptiske krefter og aksepterte folkeviljen.

Statsbygging utan nasjonsbygging

Mykje av statsbyggingsprosessen under Condominium skjedde i nordlege og sentrale regionar langs Nilen, med andre ord blant dei arabisk-talande muslimske sudanesarane. Sør-Sudan fekk ei anna utvikling, delvis som eit resultat av historiske erfaringar slik britane oppfatta dei. Under turkiyya-perioden såg vi at den gradvise inkorporeringa av sør var motivert ut ifrå jakta på menneskelege og naturlege resursar. Sør var derfor eit lovlaust område fram til 1870-åra og vart aldri skikkeleg oppfatta som likeverdig med det arabisk-talane muslimske nord. I tradisjonell nord-sudansk tankegang var og er ein sørsudanesar det same som ein slave. Britane ville derfor minske samkvemmet mellom nord

og sør for å dempe motsetningane, men heller ikkje britane var fri for rasistiske haldningar til sørsudanesarane. Den britiske sør-politikken, som betydde eit skilje mellom nord og sør, som hindra nordsudanesarar å flytte sørover og å drive verksemd der (Closed Districts-politikken), var motivert ut ifrå denne historiske erkjenninga av at sørsudanesarane i hundrevis av år, men spesielt i turkiyya-perioden, hadde lidd under slaveraid, plyndring og andre overgrep frå nordsudansk side. Britanes separasjonspolitikk var først ein lekk i å stoppe slavehandelen, men den blei ein permanent politikk som hindra samkvem mellom nord og sør og som samtidig hindra ei økonomisk og politisk utvikling i sør på line med utviklinga i nord. *Økonomiske, kulturelle og sosiale band mellom nord og sør skulle ikkje utviklast.* I praksis førte det til at Nord-Sudan fekk meir utdanning, at mange der fekk offisersutdanning, ingeniørutdanning og lærarutdanning, og ikkje minst at mange i nord blei rekrutterte til kolonibyråkratiet og fekk administrativ erfaring. Gordon Memorial College blei etablert i Khartoum som den einaste skulen for høgare utdanning. Britane la ikkje like stor vekt på å utvikle styringsorgan i sør der lokalt utdanna folk kunne få praktisk erfaring. Skuleutviklinga i sør var overlata til utanlandske misjonærar, og få sørsudanesarar var kompetente til administrative leiarstillingar og til å overta etter britane og egyptarane fram mot frigjeringa i 1956. Faktisk var det slik at britane lenge vurderte om Sør-Sudan skulle slåast saman med britisk Aust-Afrika og politikken dei førte i sør var sjølvsaugt prega av dette. Først i 1947 blei det endeleg bestemt at sør og nord skulle høyre saman i ein framtidig sjølvstendig stat. Mange i sør

frykta derfor at ei sudanisering av administrasjonen i sør ville kome til å bety ei nord-sudanisering og dei fekk rett. Allereie før frigjeringa tok nordsudanesarar til å fylle ledige stillingar i sør: i politiet, hæren og den sivile administrasjonen. Altså skjedde det som britane trudde dei kunne forhindre! Sørsudanesarane følte vel også at dei heller ikkje var skikkeleg representert i dei sentrale styringsorgana i Khartoum.

Borgarkrig, nasjonal identitet og arabisk hegemoni

Britane og egyptarane forlet Sudan på fredeleg vis. Sudanesarane slapp å ta til våpen for å drive dei ut. Men allereie i 1955 starta eit militært opprør i Sør-Sudan, ein protest mellom anna imot at nordsudanesarar kom sørover og tok stillingar i administrasjonen, politiet og det militære, stillingar som dei meinte sørsudanesarane burde ha. Den nordsudanske eliten på si side fann det derimot naturleg at dei skulle bli den «statsbærande eliten» i heile landet, i kraft av genealogi, religion, utviklingsnivå og utdanning. Borgarkrigens utgangspunkt og drivkrefter hadde derfor større dimensjonar enn berre ein strid om retten til nokre stillingar.² For sør var det også ein kamp for likestilling, likeverd og respekt og imot ei frykta assimilering inn i ein arabisk-islamisk kultur.³ Etter femti år med strid er desse problema kanskje enda meir akutte i dag og frontane mellom nord og sør enda meir steile.

Britane hadde behov for å utdanne (nord-) sudanesarar til stillingar i byråkratiet og til å fylle tekniske og militære stillingar. Gordon Memorial College, der alle studentane var arabisk-talande muslimar, fekk ein viktig funksjon her. «The graduates» herifrå utvikla nasjonalistiske idéar og

krav som britane var mindre glade for. The Graduate Congress, grunnlagt i 1938, blei ei politisk drivkraft i kampen for sjølvstende og ei sekulær kraft i motsetnad til dei sekteriske grupperingane og dei religiøst baserte politiske partia. Det var såleis nordsudanske nasjonalistar som tok til å definere den sudanske nasjonale identiteten som ein kopi av sin eigen identitet, som dei konstruerte på basis av arabisk historie og genealogi.

Britane hadde sørga for at omtrent dei einaste sørsudanesarane som fans i nord var frigjorde slavar og deira etterkomarar. Ein kunne vel ikkje forvente at arabiske muslimar skulle oppfatte desse som likeverdige eller at dei skulle ta omsyn til den såkalla afrikanske etnisiteten i konstrueringa av ein sudansk nasjonal identitet. Rettnok får vi ei opprørsksk multi-etnisk nasjonal rørsle i 1924, White Flag League, som inkluderte både frigjorte slavar (arbeidarar, soldatar og offiserar), og nordsudanesarar. Dei demonstrerte for likeverd mellom etniske grupper og for ein felles sudansk identitet. Men opprøret blei slått ned og ebba ut. Ideen om ein multi-etnisk og multireligiøs nasjonal identitet slo ikkje an, korkje hos britane eller hos den arabiske eliten. Forestillinga om ein arabisk identitet blei derimot meir dominerande etter 1924 og utover på 1930-talet. Korleis dei fleste nubiarane blei arabarar skal vi la ligge her. Det var nok ein kombinasjon av arabisk innvandring, inngifte, islamisering og behovet for å knytte seg genealogisk til berømte arabiske stammar. Historikaren Neil McHugh avviser teorien om arabisk innvandring og inngifte som noko anna enn ein myte, som har utvikla og styrka seg over fleire hundreår. I staden finn han ei forklaring i sosiale, politiske og kulturel-

le prosessar.⁴ Og, kan vi legge til, dette er prosessar som er verksame også i dag, noko som også borgarkrigen har bidratt til gjennom å styrke den arabisk-muslimske identiteten i nord.

Stammeidentitet er den grunnleggande identiteten både i nord og sør; ein meir omfattande identitet var uaktuell før dei mange etniske gruppene blei samla innafor grenser som framande makter definerte. Det var den utdanna nasjonalistisk-orienterte eliten i nord som for alvor tok til å definere ein nasjonal identitet som ekskluderte afrikanske element. Det blei naturleg fordi denne eliten vaks fram i den arabisk-muslimske befolkninga og fordi britane insisterte på eit skilje mellom nord og sør. I 1985 hevda Sadiq al-Mahdi –etterkomar etter mahdien og leiar av den moderne mahdi-rørsla sitt parti, Umma – at det var britane si skuld at Sør-Sudan hadde så mange problem, ettersom det var under britisk styre at omvending til islam og arabisering i sør hadde stoppa opp.⁵ I eit slikt perspektiv har det vore viktig for styresmaktene i Khartoum etter 1956 å føre vidare den prosessen som britane greip inn i og stansa. Mange i nord er nok samde med Sadiq i trua på at afrikanarane i sør etterkvart vil adoptere arabisk språk og islam og akseptere ein assimilasjon som vil viske ut konfliktskapande skilje. Warburg skriv om Sadiq al-Mahdi at han

viewed the future of the South as one of being a fully Arabized and Islamized society. This, he claimed, would happen as a result of the following processes: first, the assimilation of Southern tribes as a result of common agriculture and grazing lands; secondly, the impact of Muslim *sufis*, jurists

and merchants settling in the South; thirdly, economic projects emanating from the North and benefiting the South; fourthly, the settlement of large numbers of Southerners in the Northern Sudan; and finally, the recognition by [s. 141] Southerners that the Sudan's common enemy was imperialism and «white civilization»...⁶

I mange leirar i nord langt utover eliten vil vi også finne det synet at det var britane som splitta landet i to, som skapte spenningar mellom dei to landsdelane, og som skapte hat mot arabarane og mot islam. Dei fleste arabarane i nord vil også meine at arabisk sivilisasjon er meir «sivilisert» enn den afrikanske og hevde som Sadiq at den historiske utviklinga i sør gjekk naturleg i retning av assimilering før britane stoppa prosessen. Det var derfor ikkje så rart at ein elite med slik bakgrunn gjer krav på både kulturelt og politisk hegemoni, ikkje berre i nord, men over heile landet.⁷

Nasjonar er «imagined communities» seier Anderson (1991).⁸ Identitet og nasjon må konstruerast og byggeelementa blir henta frå fortida, ei tenkt eller reell felles fortid. Men det er eit spørsmål om makt som avgjer kva element som blir inkorporert og kva som blir forkasta. I Sudan låg og ligg makta til å definere nasjonal identitet hos den utdanna arabisk-muslimske eliten i nord. Og det er mange i nord som konsekvent definerer sin identitet som «arabisk» og ikkje «sudansk», ettersom namnet Sudan kan assosierast med «svarter» og «slavar». Sørsudanesarane på si side synes å ha gjeve opp tanken om ein felles sudansk identitet som alle kan akseptere. Stilt overfor det kulturelle trykket frå nord har sørsudanesarane prøvd å samle seg, på

tvers av stammegrensene, om ein alternativ afrikansk identitet som dei meiner er meir i pakt med den historiske røyndomen. I staden for ei aukande integrering og respekt for det kulturelle og religiøse mangfaldet, har vi derfor no fått to motstridande nasjonale identitetar som står stadig lenger frå kvarandre.

Borgarkrigen som braut ut i 1955 enda med ei fredsavtale i 1972 som gav utstrakt sjølvstyre til Sør-Sudan. Utover på 1970-talet auka spenninga mellom nord og sør.

Det er derfor ikkje overraskande at krigen i dei seinare åra har blitt definert som ein rettferdig religiøs krig, jihad.

Khartoum blanda seg stadig sterkare inn i styringa av sør og då det blei funne olje rett sør for grensa mellom nord og sør, prøvde Khartoum å definere oljen som nordsudansk. Sør-Sudan såg også med uro på den sterke islamiseringa i nord og då islamsk lov blei innført i 1983 blei det enda ein grunn til at borgarkrigen blomstra opp att. Sør-Sudan ønskte at avtala frå 1972 skulle respekterast, at oljen skulle tilhøyre Sør-Sudan, og at islamsk lov ikkje skulle gjelde i sør eller for ikkje-muslimar generelt. Sørsudanesarane frykta at i ein islamsk stat ville alle ikkje-muslimar bli andrerangs borgarar. Den siste runden med borgarkrig blei avslutta med ei fredsavtale signert i januar 2005. Krav om lausriving har heller ikkje denne gongen stått sterkt i sør, dersom ein kunne oppnå ei føderal ordning med indre sjølvstyre og vern mot islamsk lov. I nord, derimot, har

kravet om at sør må akseptere at Sudan er ein arabisk-muslimsk stat blitt stadig sterkare. Dette kravet har nok sprengstoff i seg til å splitte landet i to. Borgarkrigen har bidratt til å styrke den arabisk-islamske identiteten i nord. Krigens retorikk fekk eit meir religiøst preg, særleg etter det islamistiske kuppet i 1989. Det er derfor ikkje overraskande at krigen i dei seinare åra har blitt definert som ein rettferdig religiøs krig, jihad, mot hedningar og vantro som har angripe muslimar!

Konklusjon

Sudans arabisk-talande elite har bidratt mykje til å forkudre spørsmålet om nasjonal identitet. Dei kjem frå eit avgrensa befolkningsgrunnlag som har sine kjerneområde frå den egyptiske grensa i nord, til Khartoum i sør, og oppfattar seg som dei mest naturlege leiarane av Sudan. Dei bur ofte i Khartoum eller Omdurman, dei kan vere inngifte med kvarandre, og dei veksar om å ha den politiske og militære leiinga. Den utdanna eliten blei forma i kolonitida, dei gjekk inn i koloni-byråkrati- et og hjalp koloniherrane med å administrere landet, samtidig som dei blei ei drivkraft i den nasjonalistiske motstanden mot dei same herrane. Det var den utdanna eliten saman med dei store sekteriske partia, som arva kolonistaten og som lanserte ein assimileringsspolitikk der ein arabisk-islamsk identitet skulle avløyse kulturell pluralisme og diversitet. Til saman må desse ta skulda for mykje av den politiske ustabiliteten som har prega nasjonal politikk etter 1956.⁹

Britane gjorde lite for å knyte nord og sør saman etter 1947, og styresmaktene etter 1956 gjorde heller ikkje noko konstruktivt i den retning. Det sivile samfunn

i nord klarte berre i liten grad å mobilisere til støtte for fred. Styresmaktene i Khar-toum og den arabisk-talande eliten dei kviler på har vist liten vilje og evne til å diskutere dei reelle årsakene til borgarkrigen og til å handle på grunnlag av det. Unntaket her er militærdiktatoren Numayri som kunne inngå ei fredsavtale i 1972 (som varte til 1983) fordi han ikkje trengte å ta omsyn til dei sekteriske partia og islamistane. I lange periodar etter 1983 har begge partar trudd at krigen kunne vinnast på slagmar-ka og at vinnaren deretter kunne bestemme korleis Sudan skulle sjå ut i framtida. Men slik gjekk det naturlegvis ikkje. Fredsløysinga vi no har fått er tvinga på partane av Europa og USA, utan vesentleg støtte i den sudanske befolkninga. Dette er ei løysing som let islamistane halde på makta som før. Det kjem truleg av at fredsfor-handlingane var mest opptatt med tekniske spørsmål, som til dømes «maktdeling», «ressursdeling», «demobilisering», osv. Spørsmål knytta til arabisk hegemoni, rasisme, diskriminering, og nasjonal iden-titet var mindre sentrale tema. Dette var klart i islamistane sin interesse. Gjennom fredsforhandlingane fekk regimet i Khar-toum internasjonal anerkjenning utan å måtte gje opp prosjektet om å skape ein islamsk stat. Om det vil bety at Sør-Sudan bryter ut, så kan regimet konsentrere seg om å feste taket på dei nordlege regionane. Der er det også perifere etniske grupper som kan ha «behov» for arabisering og islamisering, slik Khartoum ser det. Krisa i Darfur har fleire årsaker, men ho viser at regimet ikkje har lagt om politikken med å tvinge sin eigen identitet og kulturelle ver-diar på perifere etniske grupper. Det kan derfor hende at fredsavtalen frå 2005 berre er eit mellomspel på vegen fram mot ei

tostatsløyasing. Skulle det gå riktig ille så kan den arabisk-talande eliten bli sittande att med kjerneområdet sitt rundt Khar-toum.

Det blir feil å legge all skuld for denne negative utviklinga på koloniperioden, men ein kan ikkje kome forbi at britane bidrog sterkt til motsetningane mellom nord og sør. Utviklinga i sør gjekk saktare enn i nord på alle felt og slik skulle det vere etter britisk oppfatning. Afrikanarane trengte meir tid til å omstille seg enn ara-barane. Derfor måtte dei få utvikle seg i sitt eige tempo også når det galdt utdan-ning og deltaking i kolonibyråkratiet. Bri-tanes sør-politikk var derfor feilslått. Ved å verne sørsudanesarane mot «skadeleg» innverknad frå nord, skapte dei ei kløft tvers igjennom landet som det framleis er vanskeleg å bygge bruer over. Når det er sagt, så har denne artikkelen også peika på det ansvaret som den utdanna eliten har hatt sidan 1930-åra. Dei har på ein måte vidareført britisk politikk ved å understre-ke skilnadane mellom nord og sør, men dei har ei anna løysing enn britane, nem-leg assimilering.

• f •

- 1 Sharkey, Heather J.: *Living with Colonialism. Nationalism and Culture in the Anglo-Egyptian Sudan*. Berkeley 2003.
- 2 Johnson, Douglas H.: *The Root Causes of Sudan's Civil Wars*. Oxford 2003; Mohamed Omer Beshir: *The Southern Sudan. Background to Conflict*. London 1968.
- 3 Synet på motparten er presenter og analysert av Gabriel R. Warburg i boka: *Historical Discord in the Nile Valley*, London 1992:125–185.
- 4 McHugh, N.: *Holymen of the Blue Nile. The Making of an Arab-Islamic Community in the Nilotic Sudan, 1500-1850*. Northwestern University Press, Evanston 1994:7.
- 5 Warburg, Gabriel R., op. cit. 1992:139.
- 6 Ibid:140–141.
- 7 Harir, Sharif: «Recycling the Past in the Sudan. An over-view of Political Decay», I Sharif Harir og Terje Tvedt (red.): *Short-cut to Decay. The Case of the Sudan*. Nordiska Afrikainstitutet, Uppsala 1994:10–68, 32.

- 8 Anderson, Benedict: *Imagined Communities: Reflections on the Origin and Spread of Nationalism*. London 1991.
- 9 Woodward, Peter: *Sudan, 1898-1989. The Unstable State*. London 1990:133-134.